

1 URČENÍ POVINNOSTI SESTAVIT KONSOLIDOVANOU ÚČETNÍ ZÁVĚRKU A VYMEZENÍ KONSOLIDOVANÉ SKUPINY

Konsolidovaná účetní závěrka je účetní závěrka sestavená za skupinu podniků, v níž jsou aktiva, závazky, vlastní kapitál, výnosy, náklady a peněžní toky mateřského podniku a všech jeho dceřiných podniků (rozsah konsolidované účetní závěrky) prezentovány jako položky jedné ekonomické jednotky. Z pohledu účetních pravidel je konsolidovaná účetní závěrka sestavována povinně nebo dobrovolně:

- Povinné sestavení vychází z jednoznačného požadavku obsaženého v účetních pravidlech (předpisech); v českých účetních předpisech stanoví povinnost sestavovat konsolidovanou účetní závěrku zákon č. 563/1991 Sb.¹, o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o účetnictví“), na základě velikostních kritérií – výši celkových aktiv, ročního čistého obrátu a průměrného přepočteného stavu zaměstnanců.² Z pravidel IFRS plyne naopak povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku, je-li naplněno ovládnání mezi subjekty. Neexistují žádná velikostní kritéria.
- Dobrovolné sestavení vychází ze stavu, kdy účetní pravidla sestavení nepožadují, ale účetní jednotka (mateřský podnik) z jiných důvodů k sestavení přistoupí a konsolidovanou účetní závěrku zpracuje. V zásadě tato situace může nastat v českých účetních předpisech, nikoliv v IFRS. Pokud existuje vztah mateřského a dceřiného podniku, musí dle IFRS mateřský podnik přistoupit ke konsolidaci. Dle českých účetních předpisů ke konsolidaci přistoupit nemusí, pokud nejsou splněna velikostní kritéria. Mohou však nastat jiné důvody (jednání a vztahy s investory, věřiteli), kdy mateřský podnik konsolidovanou účetní závěrku zpracuje.

---

¹ U slovenských účetních jednotek stanoví povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku zákon č. 431/2002 Z. z., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů. Povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku a konsolidovanou výroční zprávu má mateřská účetní jednotka, kterou je účetní jednotka, která má požadovanou právní formu (obchodní společnost, státní podnik, družstvo nebo účetní jednotka ve veřejné správě), je akcionářem nebo společníkem v jiné účetní jednotce, která je obchodní společností, a má některé z vymezených práv v zákoně o účetnictví (např. většinu hlasovacích práv, právo jmenovat a odvolávat členy statutárního nebo dozorčího orgánu a další). Tyto ustanovení byly převzaty ze Sedmé směrnice Rady EU o konsolidované účetní závěrce.

² Blíže § 22a zákona o účetnictví.

1.1 Povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku

Povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku rozlišme z pohledu pravidel IFRS, kterým je věnován primárně obsah této publikace, a českých účetních předpisů. Pravidla IFRS prostřednictvím IAS 27, resp. nově IFRS 10, požadují sestavit konsolidovanou účetní závěrku vždy, pokud jeden subjekt (mateřský podnik) ovládá jiný subjekt (dceřiný podnik). Povinnost sestavit a zveřejnit konsolidovanou účetní závěrku je založena na existenci ovládaní, tj. schopnosti ovlivňovat finanční a provozní politiky a rozhodnutí dceřiného podniku za účelem vlastního prospěchu. Ovládaní je dáno primárně držbou většiny hlasovacích práv v dceřiném podniku, ale může vyplývat z jiných okolností³. Identifikace ovládaní je stěžejní pro určení skupiny konsolidovaných podniků. Z tohoto obecného požadavku sestavení konsolidované účetní závěrky se lze osvobodit; k tomu více další část této kapitoly.

V případě českých účetních předpisů existují tři velikostní kritéria, která stanoví povinnost sestavení konsolidované účetní závěrky, jsou-li minimálně dvě z uvedených tří naplněna. Velikostní kritéria jsou obsažena v zákoně o účetnictví a jedná se o celkovou výši aktiv, roční úhrn čistého obrátu a průměrný přepočtený stav zaměstnanců všech případných účetních jednotek, které by byly součástí konsolidace.⁴ Jsou-li naplněna velikostní kritéria, má česká účetní jednotka povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku dle českých účetních předpisů nebo dle IFRS. Volba účetních pravidel je čistě dobrovolná. Velikostní kritéria se však netýkají účetních jednotek, které jsou emitenty cenných papírů přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu⁵. Tyto společnosti mají povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku dle obecného přístupu IFRS, založeného na existenci ovládaní popsaného výše.

PŘÍKLAD 1 (ŘEŠENÝ PŘÍKLAD)

Společnost Růžička⁶ (se sídlem na území České republiky) založila v lednu 201X společnost Narcis. Společnost Růžička upsala 100% podíl na základním kapitálu ve společnosti Narcis, čemuž odpovídá 100 % hlasovacích práv.

³ Zejména nově vydaný IFRS 10 rozebírá důsledně podmínky vzniku a existence ovládaní. Toto není však cílem této publikace, která je zaměřena hlavně na aplikaci účetních metod při existenci ovládaní než na vlastní identifikaci ovládaní.

⁴ Není cílem zde uvádět konkrétní velikostní kritéria. Jejich výše je k dispozici přímo v zákoně o účetnictví, konkrétně v §22a (rok 2012).

⁵ Současně také finančních institucí typu bank, pojišťoven apod.

⁶ Ve všeobecných ilustrativních příkladech není uvažována právní forma společnosti, neboť není pro aplikaci konsolidačních pravidel rozhodující. Lze tak volně uvážit existenci akciových společností (a. s.), společností s ručením omezeným (s. r. o.), komanditních společností (k. s.) i veřejných obchodních společností (v. o. s.).

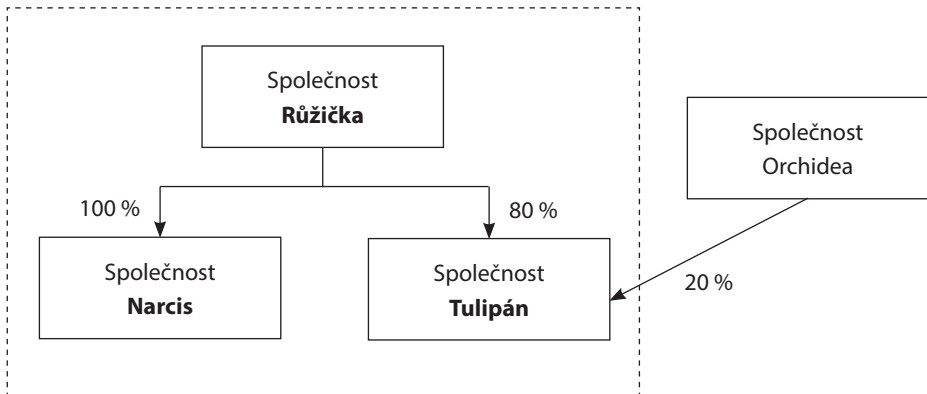
V dubnu 201X koupila společnost Růžička 80% podíl na základním kapitálu (majetkové cenné papíry a podíly) ve společnosti Tulipán od nespřízněné společnosti Orchidea, která si ponechala zbývající 20% majetkový podíl. Nakoupenému podílu na základním kapitálu odpovídá 80 % hlasovacích práv.

Úkol:

- **Posudte, jestli je některá z účetních jednotek mateřskou účetní jednotkou.**

Řešení:

Grafické schéma diskutovaných společností

Vysvětlení a určení mateřské účetní jednotky

Společnost Růžička naplňuje vymezení ovládnutí, neboť disponuje většinovým podílem na hlasovacích právech v jiných podnicích – prostřednictvím držených majetkových podílů. Společnost Růžička je tak mateřským podnikem, který by měl přistoupit k sestavení konsolidované účetní závěrky.

Ve společnosti Narcis vlastní společnost Růžička (mateřský podnik) celý podíl na základním kapitálu a disponuje tak všemi hlasovacími právy, jejichž prostřednictvím může uplatňovat kontrolu neboli ovládat finanční a provozní politiky a rozhodnutí společnosti Narcis, která se stává dceřiným podnikem. Vztah mateřského a dceřiného podniku vznikl v tomto případě založením dceřiného podniku a nedošlo k žádné podnikové kombinaci (tzv. akvizici), což bude i pro další výklad rozhodující a bude to třeba rozlišovat.

Ve společnosti Tulipán vlastní společnost Růžička většinový podíl (více jak 50 %) na základním kapitálu a díky tomu také většinový podíl hlasovacích práv. Nejde tedy o plné ovládnutí jako v předchozím vztahu, ale o většinové a i díky němu je společnost Růžička schopna řídit finanční a provozní politiky a rozhodnutí společnosti Tulipán, a proto je ta jejím dceřiným podnikem. Vztah mateřského a dceřiného podniku v tomto případě vznikl koupí majetkového podílu od původního vlastníka, došlo tedy k podnikové kombinaci (tzv. akvizici).

Společnost Orchidea, která drží zbývající majetkový podíl ve společnosti Tulipán a stejný podíl na hlasovacích právech (20%), do vymezení konsolidované skupiny podniků nijak nezasahuje. Z pohledu skupiny a společnosti Růžička se jedná o vlastníka s nekontrolním podílem ve společnosti Tulipán. Sama společnost Orchidea může vykazovat svůj majetkový podíl buď jako finanční investice s pasivním vlivem, nebo finanční investici s podstatným vlivem, nikoliv však s vlivem rozhodujícím.

PŘÍKLAD 2 (NEŘEŠENÝ PŘÍKLAD)

Společnost Tulipán se sídlem na území ČR je společníkem ve dvou níže uvedených obchodních společnostech. Míra vlivu společnosti Tulipán v těchto společnostech je dána rozsahem hlasovacích práv. Neexistují žádné jiné okolnosti, které by měly dopad na vliv společnosti Tulipán:

- ve společnosti C vlastní 20% podíl na základním kapitálu, přičemž tomuto podílu odpovídá 20 % hlasovacích práv,
- ve společnosti D vlastní 50% podíl na základním kapitálu, přičemž tomuto vlastnickému podílu odpovídá 50 % hlasovacích práv, a zároveň společnost Tulipán uzavřela se společností Růžička, která drží stejný vlastnický podíl a stejný podíl na hlasovacích právech, dohodu o společném řízení společnosti D (společníci budou rozhodovat společně – žádný z nich nebude mít rozhodující vliv).

Úkol:

- **Posudte, jestli je některá z účetních jednotek mateřskou účetní jednotkou. Své tvrzení vysvětlete.**

PŘÍKLAD 3 (NEŘEŠENÝ PŘÍKLAD)

Společnost Orchidea se sídlem na území ČR nakoupila kmenové akcie společnosti A, takéž se sídlem na území ČR. Společnost Orchidea vlastní 20% podíl na základním kapitálu, kterému odpovídá 20 % hlasovacích práv. Dále je stanoveno, že:

- další investoři – společnost X (se sídlem na území ČR) vlastní 45% podíl na základním kapitálu a 45 % hlasovacích práv a společnost Y (se sídlem na území Slovenské republiky) vlastní 35% podíl na základním kapitálu, kterému odpovídá 35 % hlasovacích práv,
- společnost Orchidea má právo jmenovat a odvolávat všechny členy představenstva a dozorčí rady akciové společnosti A.

Společnost Orchidea je také společníkem ve společnosti B (se sídlem ve Velké Británii), kde vlastní 60% podíl na základním kapitálu formou kmenových akcií. Tomuto podílu odpovídá 60 % hlasovacích práv. Neexistují žádné jiné okolnosti, které by mohly mít dopad na hlasovací práva společnosti Orchidea. Ve společnosti B jsou ještě další dva společníci, přičemž každý z nich vlastní 20% podíl na základním kapitálu, kterému odpovídá 20 % hlasovacích práv.

Úkol:

- **Posudte, jestli je některá z účetních jednotek mateřskou účetní jednotkou. Své tvrzení vysvětlete.**

PŘÍKLAD 4 (NEŘEŠENÝ PŘÍKLAD)

Společnost Baum (se sídlem v německém Berlíně) má tři společníky:

- společnost Pomněnka (se sídlem na území Slovenské republiky) má 40% podíl na základním kapitálu společnosti Baum,
- společnost Blumen (se sídlem v německém Mnichově) má 35% podíl na základním kapitálu společnosti Baum,
- společnost Garden (se sídlem v rakouském Linci) má 25% podíl na základním kapitálu společnosti Baum.

Ve společenské smlouvě bylo stanoveno, že na základě dohody mezi společnostmi Pomněnka a Blumen převádí společnost Pomněnka část svých hlasovacích práv v rozsahu 20 % na společnost Blumen, která je bude uplatňovat.

Úkol:

- ▶ **Posudte, jestli je některá z účetních jednotek mateřskou účetní jednotkou. Svě tvrzení vysvětlete.**

1.2 Určení konsolidované skupiny podniků

Konsolidovaná účetní závěrka se sestavuje za skupinu podniků bez ohledu na jejich sídlo, do níž se dle pravidel IFRS řadí mateřský podnik a všechny jeho dceřiné podniky. Oproti českým účetním předpisům je rozsah konsolidace v tomto směru užší. Mateřská účetní jednotka může mít kromě dceřiných účetních jednotek také podíly v ostatních účetních jednotkách, které nejsou dceřinými účetními jednotkami, ale jde např. o tzv. přidružené podniky nebo společné podniky, a které jsou dle zákona o účetnictví součástí konsolidačního celku⁷. Pravidla IFRS vnímají majetkové účasti v těchto společnostech spíše jako významnější finanční investice, které jsou předmětem oceňování než konsolidování.

Přidružený podnik je podle IAS 28 *Investice do přidružených podniků* jednotkou, v níž má investor (který může být současně mateřským podnikem, má-li taktéž podíl v dceřiném podniku) podstatný vliv a který není dceřiným podnikem, ale ani společným podnikem. Podstatný vliv zakládá vztah investora a přidruženého podniku, a jak bude přiblíženo ve třetí kapitole, investor vykazuje v účetní závěrce finanční investici oceňovanou pomocí metody ekvivalence.

Investor získává podstatný vliv, pokud vlastní přímo anebo nepřímo prostřednictvím dceřiných podniků 20 % a více hlasovacích práv (do 50 % včetně),

⁷ I podle slovenského zákona o účetnictví musí mateřská účetní jednotka zahrnout do konsolidované účetní závěrky vedle dceřiných účetních jednotek i ostatní účetní jednotky typu přidružených nebo společných podniků. Vymezení přidružených a společných podniků se přitom přebírá z příslušných pravidel IFRS.

pokud se neprokáže, že navzdory tomuto vlastnictví podstatný vliv nemá. Může však existenci podstatného vlivu prokázat i jiným způsobem, pokud vlastní přímo nebo nepřímo prostřednictvím dceřiných podniků méně než 20 % hlasovacích práv, např. zastoupením v představenstvu anebo v obdobném řídicím orgánu přidruženého podniku, účasti na rozhodovacích procesech, včetně účasti na rozhodnutích o dividendách anebo jiných rozděleních zisku, významnými transakcemi mezi investorem a přidruženým podnikem, vzájemnou výměnou řídicích osob nebo poskytováním důležitých technických informací.

Společný podnik (spoluovládaná jednotka) je podle IAS 31 *Účasti ve společném podnikání* smluvní uspořádání (dohoda), podle kterého dva anebo více subjektů vykonávají hospodářskou činnost, která je předmětem spoluovládání. Spoluovládání zakládá vztah společník – společný podnik, přičemž z hlediska držby hlasovacích práv je spoluovládání obvykle spojeno s hlasovacími právy v rozsahu od 20 % do 50 % (ale může to být i jiný rozsah hlasovacích práv). Odlišení od podstatného vlivu přináší existence smluvní dohody spoluvlastníků o jejich spoluovládání. Z uzavřené dohody musí plynout, že žádný ze spoluvlastníků nemá pravomoc uplatňovat sám ovládání (kontrolu) nad podnikem, v němž mají spoluvlastníci majetkový podíl a jakákoliv rozhodnutí musí činit společně a jednohlasně.

Mateřský podnik, který může být současně investorem a spoluvlastníkem, musí důsledně identifikovat vztahy vůči ostatním subjektům a posuzovat míru vlivu (ovládání, podstatný vliv, spoluovládání), kterou v nich má přímo prostřednictvím vlastní majetkové účasti nebo nepřímo prostřednictvím majetkové účasti ve svých dceřiných podnicích (nepřímá majetková účast). Identifikace vztahů je důležitá pro identifikaci konsolidované skupiny a volbu účetních metod zachycení jednotlivých majetkových podílů s vlivem na sestavení konsolidované účetní závěrky.

Způsob zahrnutí dceřiných, přidružených a společných podniků do (konsolidované) účetní závěrky mateřského podniku, investora, resp. spoluvlastníka upravují pravidla IFRS takto:

- **dceřiné podniky** se zahrnují do konsolidované účetní závěrky **metodou plné konsolidace** podle IAS 27 *Konsolidovaná a individuální účetní závěrka* a pro účetní období počínající 1. 1. 2013 podle IFRS 13 *Konsolidovaná účetní závěrka*;
- **přidružené podniky** se zahrnují do konsolidované účetní závěrky **metodou ekvivalence**⁸ podle IAS 28 *Investice do přidružených podniků* a pro účetní období počínající 1. 1. 2013 podle IAS 28 *Investice do přidružených a společných podniků*;
- **společné podniky** se zahrnují do konsolidované účetní závěrky **metodou poměrné konsolidace** podle IAS 31 *Účasti ve společném podnikání* anebo

⁸ V podmínkách slovenských účetních předpisů se tato metoda označuje jako „metóda vlastného imania“.

metodou ekvivalence podle IAS 28 *Investice do přidružených podniků* a pro účetní období počínající 1. 1. 2013 výhradně metodou ekvivalence podle IAS 28 *Investice do přidružených a společných podniků*.

Jednotlivé standardy uvedené výše obsahují účetní pravidla, metody a požadavky, jak zachytit daný typ majetkové účasti v jiném podniku, a jsou rozebrány ve výkladu a příkladech dále v kapitolách dva až čtyři.

Pravidla IFRS osvobozují od povinnosti aplikovat pravidla výše uvedených standardů, pokud je mateřská účetní jednotka (případně investor či spolumvlastník) zároveň dceřiným podnikem a stává se součástí většího konsolidačního celku. Jde o tzv. **osvobození na mezistupni skupiny podniků**. Toto osvobození lze uplatnit tehdy, pokud zůstatky a výsledky mateřského podniku na mezistupni a jeho dceřiných podniků se stává součástí hierarchicky vyšší konsolidace, mateřský podnik nemá žádnou část svých akcií obchodovanou na veřejném kapitálovém trhu a případní nekontrolní vlastníci mateřského podniku na mezistupni nemají žádných námitek na využití osvobození.

Zaměříme-li se na české účetní předpisy, obsahují obdobnou možnost osvobození, konkretizovanou však na oblast Evropské unie⁹. Mateřská účetní jednotka, která je zároveň dceřinou účetní jednotkou a jejíž mateřská účetní jednotka podléhá právu některého členského státu Evropské unie a má všechny její akcie / podíly anebo nejméně 90 % akcií / podílů a menšinová (nekontrolní) akcionáři anebo společníci souhlasili s tímto osvobozením, nemusí sestavovat a zveřejňovat konsolidovanou účetní závěrku. Zároveň musí tato mateřská účetní jednotka, která je zároveň dceřinou účetní jednotkou, splnit všechny další podmínky, např. konsolidovaná účetní závěrka její mateřské účetní jednotky se sestavuje, ověřuje a zveřejňuje podle právních předpisů některé ze zemí Evropské unie. Dceřiná účetní jednotka uvede v poznámkách k individuální účetní závěrce název a sídlo její mateřské účetní jednotky a poukáže na to, že byla osvobozena od povinnosti sestavit konsolidovanou účetní závěrku.

Osvobození na mezistupni skupiny podniků¹⁰ nemůže dle českých účetních předpisů uplatnit dceřiná účetní jednotka, která je zároveň mateřskou účetní jednotkou a emitovala cenné papíry, které byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu.

Další osvobození od sestavení konsolidované účetní závěrky vychází z velikostních kritérií, s nimiž pracují české účetní předpisy, nikoliv však IFRS. V pravidlech IFRS následující ustanovení neplatí. Osvobození v případě nepřekročení

⁹ Viz vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví.

¹⁰ Osvobození na mezistupni skupiny podniků obsahují i slovenské účetní předpisy. Podle nich se osvobození nevztahuje na mateřskou účetní jednotku, která je zároveň dceřinou účetní jednotkou a emitovala cenné papíry přijaté k obchodování na regulovaném trhu některého z členských států EU nebo států Evropského hospodářského prostoru.

velikostních kritérií může uplatnit mateřská účetní jednotka, která nepřekračuje velikostní kritéria – celková výše aktiv, roční úhrn čistého obratu, průměrný přepočtený stav zaměstnanců – stanovená zákonem o účetnictví pro vznik povinnosti sestavit konsolidovanou účetní závěrku. Osвобоzení v případě nepřekročení velikostních kritérií nemůže uplatnit mateřská účetní jednotka, která emitovala cenné papíry, které byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu, anebo pokud některá její dceřiná účetní jednotka emitovala cenné papíry, které byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu¹¹.

Ustanovení týkající se velikostních kritérií se nepoužijí v případě, když mateřská účetní jednotka nesestaví konsolidovanou účetní závěrku **na základě uplatnění významnosti**. Povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku nemá mateřská účetní jednotka tehdy, když sestavením pouze individuální účetní závěrky mateřské účetní jednotky se významně neovlivní úsudek o finanční situaci, nákladech, výnosech a výsledku hospodaření za případný konsolidační celek. Dceřiné společnosti tak lze považovat za hodnotově nevýznamné.

PŘÍKLAD 5 (ŘEŠENÝ PŘÍKLAD)

Společnost X má několik podílů na základním kapitálu v jiných společnostech, které se vždy shodují i s podílem na hlasovacích právech v dané společnosti:

- ve společnosti A vlastní 100% podíl na základním kapitálu;
- ve společnosti B vlastní 70% podíl na základním kapitálu;
- ve společnosti C vlastní 30% podíl na základním kapitálu;
- ve společnosti D vlastní 50% podíl na základním kapitálu;
- ve společnosti E vlastní 15% podíl na základním kapitálu.

Společnost X zároveň uzavřela dohodu se společností Z o spoluovládání společnosti D. Společnost Z vlastní stejný podíl na základním kapitálu ve společnosti D jako společnost X a odpovídá tomu i stejný podíl hlasovacích práv.

Úkoly:

- ▶ **Sestavte schéma skupiny podniků a identifikujte vztahy v rámci této skupiny. Určete, která účetní jednotka má povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku (je tedy mateřským podnikem).**
- ▶ **Vyznačte konsolidovanou skupinu, za kterou bude konsolidovaná účetní závěrka sestavena (rozsah konsolidované účetní závěrky).**

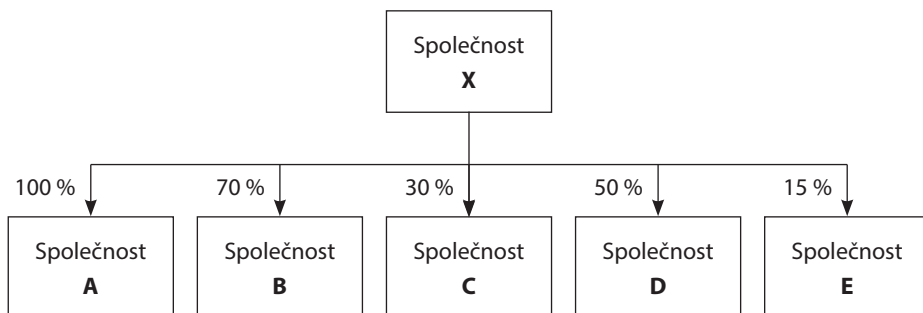
¹¹ Osвобоzení na základě velikostních kritérií je upraveno i ve slovenském zákoně o účetnictví a může jej uplatnit mateřská účetní jednotka, která nespĺňuje dvě ze tří velikostních kritérií – výši aktiv, čistý obrat a průměrný přepočtený počet zaměstnanců. Toto osvobození nelze uplatnit v situaci, kdy mateřská účetní jednotka nebo některá její dceřiná účetní jednotka emitovala cenné papíry na regulovaném trhu členského státu EU nebo státu Evropského hospodářského prostoru. Ustanovení upravující velikostní kritéria se nepoužije v případě uplatnění osvobození na základě významnosti, které je popsáno přímo v textu a je účinné vedle IFRS také v českých i slovenských účetních předpisech.

► **Mohla by být mateřská účetní jednotka za některých okolností osvobozena od povinnosti sestavit konsolidovanou účetní závěrku?**

Řešení:

Grafické schéma diskutovaných společností

Řešení k jednotlivým úkolům:

Pro určení povinnosti sestavit konsolidovanou účetní závěrku je rozhodující míra vlivu, která je v situaci této skupiny vyjádřena rozsahem hlasovacích práv¹². Z posouzení míry vlivu vyplývá povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku pro společnost X, která je mateřskou účetní jednotkou držící rozhodující vliv minimálně ve dvou společnostech – společnostech A a B. Společnost X tak do konsolidované účetní závěrky zahrne:

- společnost A jako dceřiný podnik, neboť ji přímo plně vlastní i plně ovládá skrz hlasovací práva, metodou plné konsolidace podle IAS 27 *Konsolidovaná a individuální účetní závěrka*;
- společnost B jako dceřiný podnik, neboť ji vlastní a skrz hlasovací práva i ovládá většinovým podílem (více jak 50 %), metodou plné konsolidace podle IAS 27.

Majetkové podíly držené v ostatních společnostech již nevytváří vztah mateřský a dceřiný podnik a nepatří do konsolidované skupiny, přesto se stávají součástí konsolidované účetní závěrky pomocí jiných účetních metod, než je plná metoda konsolidace:

- společnost C jako přidružený podnik (přímý vliv) metodou ekvivalence podle IAS 28 *Investice do přidružených podniků*. Společnost X je tak nejen mateřským podnikem (vztah vůči společnostem A a B), ale současně také investorem s podstatným vlivem v přidruženém podniku (vztah vůči společnosti C), neboť vlastní 30% podíl na základním kapitálu, který mu poskytuje 30 % hlasovacích práv, a tedy podstatný vliv na rozhodování;
- společnost D jako společný podnik (přímý vliv) metodou poměrné konsolidace podle IAS 31 *Účasti ve společném podnikání*, případně metodou ekvivalence podle IAS 28. Společnost X se tak stává nejen mateřským podnikem, investorem, ale také

¹² Mohla by být vyjádřena také jinými právy, například právem jmenovat a odvolávat členy představenstva na základě dohody s ostatními společníky.

spoluvlastníkem společného podniku. Ve společném podniku vlastní 50% podíl na základním kapitálu, který mu poskytuje polovinu všech hlasovacích práv, a zároveň je identifikováno smluvní ujednání s druhým spoluvlastníkem, společností Z, upravující vzájemné řízení a rozhodování, které fakticky podtrhuje vznik společného podniku;

- společnost E jako menšinový majetkový podíl, který je finančním aktivem oceňovaným dle specifických pravidel pro finanční nástroje¹³.

Konsolidovanou skupinu společnosti X tvoří v užším pojetí dva dceřiné podniky (společnosti A a B). V širším pojetí poté také přidružený podnik (společnost C) a společný podnik (společnost D), které představují významnější majetkové investice¹⁴. Společnost E stojí mimo tyto úvahy a není součástí konsolidované skupiny ani v širším úhlu pohledu. Jde o finanční investici poskytující společnosti X nevýznamný vliv, a její zachycení – ocenění i klasifikace – je v konsolidované a individuální účetní závěrce shodné.

Pro provedení samotné konsolidace je rozhodující **míra účasti**, to znamená rozsah vlastnického podílu.

Společnost X jako mateřská účetní jednotka by mohla být osvobozena od povinnosti sestavovat a prezentovat konsolidovanou účetní závěrku, pokud by sama byla dceřiným podnikem, a konsolidovanou účetní závěrku, jejíž součástí by byla ona včetně jejích dceřiných společností a ostatních majetkových účastí, by sestavovala hierarchicky vyšší společnost (např. lze uvážit společnost Y, která vlastní a ovládá společnost X a nepřímo tak i její dceřiné společnosti). Podmínkou je však, že společnost X nemá žádnou část svého kapitálu obchodovanou na veřejném kapitálovém trhu (burze apod.) a současně neexistují nekontrolní vlastníci společnosti X, kteří by požadovali sestavení konsolidované účetní závěrky právě za skupinu společnosti X.

PŘÍKLAD 6 (ŘEŠENÝ PŘÍKLAD)

Společnost A založila společnost B, ve které má 60% podíl na základním kapitálu, čemuž odpovídá stejný podíl hlasovacích práv. Společnost B koupila následně 20% podíl na základním kapitálu společnosti C, a získala tím stejný podíl hlasovacích práv.

Úkoly:

- ▶ **Sestavte schéma skupiny podniků, identifikujte vztahy v rámci této skupiny účetních jednotek a určete, která účetní jednotka má povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku (je tedy mateřským podnikem).**
- ▶ **Vyznačte konsolidovanou skupinu, za kterou bude konsolidovaná účetní závěrka sestavena (rozsah konsolidované účetní závěrky).**

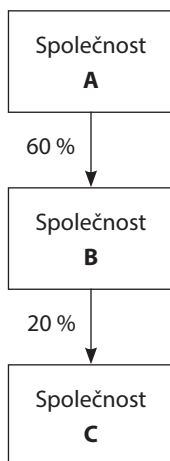
¹³ Pravidla IFRS pro tento typ finančních nástrojů nejsou v rozsahu této publikace. Jde o pravidla vyplývající zejména z IAS 39 *Finanční nástroje: účtování a oceňování*, případně IFRS 9 *Finanční nástroje*, který by měl IAS 39 plně nahradit od 1. 1. 2015.

¹⁴ Více o důvodech vymezení užšího a širšího pohledu na rozsah konsolidované skupiny přináší další kapitoly věnované přímo konkrétním vztahům.

- Mohla by být mateřská účetní jednotka za některých okolností osvobozena od povinnosti sestavit konsolidovanou účetní závěrku?

Řešení:

Grafické schéma diskutovaných společností

Řešení k jednotlivým úkolům:

Povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku má společnost A, protože je mateřskou účetní jednotkou (mateřským podnikem), neboť ovládá přímo společnost B. Do konsolidované účetní závěrky tak zahrne společnost A společnost B jako dceřiný podnik, ve kterém má přímou majetkovou účast, a to metodou plné konsolidace podle IAS 27. V tomto dceřiném podniku má 60% vlastnický podíl, kterému odpovídá 60 % hlasovacích práv.

Součástí konsolidované účetní závěrky bude taktéž majetkový podíl ve společnosti C, která je přidruženým podnikem skupiny složené ze společností A a B. Z pohledu společnosti A jde o nepřímou majetkovou účast (nepřímý vliv) skrz dceřiný podnik B a společnost A je jak mateřským podnikem, tak investorem s podstatným vlivem. Majetkový podíl ve společnosti C bude zachycen metodou ekvivalence, přičemž společnost A vlastní 12% podíl ve společnosti C, který je dán součinem vlastnických podílů po linii vlastnictví ($0,6 \times 0,2$), neboli společnost A vlastní 60 % z 20% podílů, který drží společnost B.

PŘÍKLAD 7 (NEŘEŠENÝ PŘÍKLAD)

Společnost A koupila ve společnosti B 40% podíl na základním kapitálu a získala tím stejný podíl hlasovacích práv. Společnost B koupila 80% podíl na základním kapitálu společnosti C, přičemž tomuto podílu odpovídá 80 % hlasovacích práv.

Úkol:

- ▶ **Sestavte schéma skupiny podniků a identifikujte vztahy v rámci této skupiny podniků. Vyznačte konsolidovanou skupinu a určete, která ze společností má povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku.**

1.3 Souhrnné příklady

PŘÍKLAD 8 (NEŘEŠENÝ PŘÍKLAD)

Máte k dispozici následující údaje o vlastnictví podílových cenných papírů a podílů několika účetních jednotek (podniků), přičemž předpokládejte, že rozsah vlastnického podílu na základním kapitálu se vždy shoduje s rozsahem držených hlasovacích práv:

- Společnost A vlastní:
  - 90% podíl na základním kapitálu ve společnosti B,
  - 30% podíl na základním kapitálu ve společnosti C,
  - 20% podíl na základním kapitálu ve společnosti D (s dalšími třemi společníky je podepsaná dohoda o společném ovládní),
  - 100% podíl na základním kapitálu ve společnosti E;
- Společnost B vlastní: 70% podíl na základním kapitálu ve společnosti F;
- Společnost C vlastní: 65% podíl na základním kapitálu ve společnosti G;
- Společnost D vlastní: 15% podíl na základním kapitálu ve společnosti H;
- Společnost E vlastní: 20% podíl na základním kapitálu ve společnosti I;
- Společnost F vlastní: 30% podíl na základním kapitálu ve společnosti J;
- Společnost G vlastní: 8% podíl na základním kapitálu ve společnosti K;
- Společnosti H, I, J a K nedrží žádné majetkové účasti.

Úkoly:

- ▶ **Sestavte schéma skupiny podniků a identifikujte vztahy v rámci této skupiny podniků.**
- ▶ **Vyznačte konsolidovanou skupinu a určete, který podnik má (podniky mají) povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku.**
- ▶ **Určete, jestli přichází v úvahu nějaké osvobození od povinnosti sestavit konsolidovanou účetní závěrku.**

PŘÍKLAD 9 (NEŘEŠENÝ PŘÍKLAD)

Máte k dispozici následující údaje o vlastnictví podílových cenných papírů a podílů několika účetních jednotek (podniků), přičemž předpokládejte, že rozsah vlastnického podílu na základním kapitálu se vždy shoduje s rozsahem držených hlasovacích práv:

- Společnost A vlastní:
  - 100% podíl na základním kapitálu ve společnosti B,
  - 40% podíl na základním kapitálu ve společnosti C,
  - 12% podíl na základním kapitálu ve společnosti D;
- Společnost B vlastní:
  - 30% podíl na základním kapitálu ve společnosti C,
  - 25% podíl ve společnosti E;
- Společnost C vlastní:
  - 90% podíl na základním kapitálu ve společnosti F,
  - 10% podíl na základním kapitálu ve společnosti D;
- Společnost F vlastní 12% podíl na základním kapitálu ve společnosti E;
- Společnosti D a E nedrží žádné majetkové účasti.

Úkoly:

- ▶ **Sestavte schéma skupiny podniků a identifikujte vztahy v rámci této skupiny podniků.**
- ▶ **Vyznačte konsolidovanou skupinu a určete, který podnik má (podniky mají) povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku.**
- ▶ **Určete, jestli přichází v úvahu nějaké osvobození od povinnosti sestavit konsolidovanou účetní závěrku.**